

JUDr. Elena Berthotyová, PhD.

Mgr. Dušan Čimo

(členovia Súdnej rady SR)

JUDr. Lenka Praženková

predsedníčka Súdnej rady SR

Vec: Doplnenie návrhu na zriadenie pracovnej skupiny na prípravu kritérií na výber a dočasné pridelenie sudcov na vyšší stupeň a na prípravu podnetu na legislatívnu zmenu tzv. sudcovských zákonov

Vážená pani predsedníčka súdnej rady,

Dňa 18.3.2019 sme Vám adresovali žiadosť o doplnenie programu zasadnutia Súdnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „súdna rada“) o návrh na zriadenie pracovnej skupiny na prípravu kritérií na výber a dočasné pridelenie sudcov na vyšší stupeň a na prípravu podnetu na legislatívnu zmenu tzv. sudcovských zákonov.

Uvedený bod bol zaradený do programu súdnej rady, ktorej zasadnutie sa konalo dňa 25.3.2019. Po diskusii k návrhu, ktorý predniesol Mgr. Dušan Čimo, súdna rada prijala uznesenie č. 76/2019, ktorým odročila tento návrh s tým, že uložila predkladateľom návrhu predložiť súdnej rade analýzu príčin potreby upraviť kritériá na výber a dočasné pridelenie sudcov na súd vyššieho stupňa.

Doplnenie dôvodov, pre ktoré žiadame zriadenie pracovnej skupiny na prípravu kritérií na výber a dočasné pridelenie sudcov na vyšší stupeň v sebe implicitne zahŕňa čiastočne aj analýzu príčin potreby upraviť kritériá na výber a dočasné pridelenie sudcov na súd vyššieho stupňa.

Osobitnú analýzu príčin potreby upraviť kritériá na výber a dočasné pridelenie predložíme dodatočne ako prílohu.

Už v pôvodnom návrhu sme objasnili **hlavný dôvod**, pre ktorý sme podali návrh na zriadenie pracovnej skupiny na prípravu kritérií na výber a dočasné pridelenie sudcov na vyšší stupeň, na ktorý sme upozornili už na zasadnutí súdnej rady dňa 18.2.2019 v rámci prerokovania niekoľkých návrhov predsedu Krajského súdu v Košiciach na dočasné pridelenie sudcov okresných súdov na výkon funkcie sudcov na Krajský súd v Košiciach a tým **je neexistencia kritérií výberu na dočasné pridelenie a kariérny postup sudcov na vyšší stupeň**.

Vypracovanie kritérií výberu na dočasné pridelenie a kariérny postup sudcov na vyšší stupeň (ďalej len: „kritériá“) je opodstatnené z viacerých zásadných dôvodov:

1. Kritériá sú základom pre otvorenosť súdnictva voči odbornej aj laickej verejnosti, ale aj pre férovosť a transparentnosť kariérnych postupov sudcov voči sudcom samotným. Len ustanovenie dostatočne presných požiadaviek umožní samotným sudcom verejnosti, ale aj sudcom samotným kontrolovať, či k personálnym pohybom v slovenskej justícii dochádza v súlade so základnými požiadavkami morálnej integrity a odbornej pripravenosti, kladenými na osobu sudcu.

2. Sudca je ústavný činiteľ. Z toho dôvodu jeho **dočasné pridelenie alebo kariérny postup nemôže byť záležitosťou subjektívneho posúdenia súdnej rady** (ako je tomu v súčasnosti práve pre neexistenciu kritérií), ktorá navyše svoje rozhodnutia žiadnym poznateľným spôsobom neodôvodňuje.

3. **Sudca**, ktorý má byť dočasne pridelený alebo má kariérne postúpiť, **musí poznať kritériá**, po splnení ktorých možno rozhodovať o jeho kariérnom postupe alebo dočasnom pridelení na súd vyššieho stupňa. Ak napriek ich splneniu nedôjde ku kladnému rozhodnutiu, potom ustanovenie konkrétnych kritérií môže byť podkladom pre súdnu ochranu uchádzača o dočasné pridelenie alebo kariérny postup.

4. Určenie kritérií prispeje k tomu, aby sudcovia, ktorí pracujú na svojom kariérnom postupe, **vedeli vopred**, aké sú požiadavky pre taký postup (**predvídateľnosť práva**); súčasne to umožní aj kontrolu a verifikáciu takých pridelení alebo kariérnych postupov, ktoré neboli striktne založené na splnení ustanovených kritérií.

5. Vopred vymedzené **kritériá napomôžu kvalite, nezávislosti a nestrannosti justície ako celku**. Kto nepreukáže splnenie týchto predpokladov, nebude môcť legitímne očakávať, že uspeje v kariérom postupe (*napríklad len na základe toho, že takého uchádzača bude hoc aj skryte podporovať politická alebo výkonná moc prostredníctvom svojich zástupcov v súdnej rade alebo prostredníctvom predsedu súdu podržiavajúceho si na takýchto zástupcov vplyv*). **Určenie kritérií by preto mohlo plniť aj ochrannú funkciu**. Chránili by kompetentný orgán, súdnictvo ako aj sudcov pred mocenskými tlakmi.

6. Dôležitým dôvodom na prijatie kritérií je aj to, že **vo všetkých členských štátoch Európskej únie** (nielen v nich) tieto **kritériá** vo viac alebo menej konkrétnej podobe **existujú, aplikujú sa a rešpektujú** (viď existencia kritérií na výber a dočasné pridelenie sudcov Najvyššieho správneho súdu Českej republiky)¹.

7. Potrebu úpravy kritérií na kariérny postup sudcu zdôrazňujú aj nasledujúce medzinárodné dokumenty:

- I. Dublinská deklarácia o štandardoch v oblasti prijímania a menovania sudcov prijatá Valným zhromaždením Európskej siete súdnych rád v Dubline v dňoch 9. až 11. mája 2012 sa venuje minimálnym štandardom v oblasti prijímania, výberu, menovania a kariérneho postupu sudcov.²

¹ <http://www.nssoud.cz/Memorandum-o-vyberu-kandidatu-na-soudce-pro-Nejvyssi-spravni-soud-zverejneni-pravidel/art/875?menu=382>,
<http://www.nssoud.cz/MEMORANDUM-O-DOCASNEM-PRIDELOVANI-A-PREKLADANI-SOUDCU-K-NEJVYSSIMU-SPRAVNIMU-SOUDU-MEMORANDUM-II-/art/1048?menu=397>

² Podľa týchto štandardov:

- Výberové schopnosti by mali zahŕňať intelektuálne a osobnostné vlastnosti vysokej kvality, rovnako ako vhodný prístup k práci a schopnosť uchádzača vyjadrovať sa.
- Intelektuálna požiadavka by mala zahŕňať adekvátne kultúrne a právne znalosti, analytické schopnosti a schopnosť nezávisle prijímať súdne rozhodnutia.
- Osobnostné schopnosti by mali byť vysokej kvality, ako napríklad schopnosť prevziať zodpovednosť pri plnení svojich povinností ako aj vlastnosti vyrovnanosti, nezávislosti, presvedčivosti, citlivosti, kolegiality, bezúhonnosti, pokoja a schopnosť spolupracovať.
- Neúspešný kandidát má právo vedieť, prečo sa mu nepodarilo získať funkciu; a existuje tu potreba nezávislého procesu podávania sťažností alebo námietok, ktoré môže neúspešný kandidát využiť, ak verí, že s ním bolo vo výberovom procese nespravodlivo zaobchádzané. Napĺňanie uvedených štandardov je potrebné v súvislosti s úpravou kritérií na výber sudcov sledovať zároveň z hľadiska:
 - či sú kritériá hodnotenia uchádzačov definované normatívne (t. j. určené výslovné v zákone alebo nariadení orgánu zodpovedného za súdne menovania), alebo všeobecným nariadením/uzneseniami vydanými týmto orgánom,

- **II. Európska charta štatútu sudcov, prijatá na mnohostrannom stretnutí o štatúte sudcov v Európe, ktoré v dňoch 8. – 10. júla 1998 zorganizovala Rada Európy, sa tiež venuje vlastnostiam sudcu, tým pádom aj kritériám na jeho výber.**³
- **III. Rezolúcia o nezávislosti súdnictva prijatá na pôde OSN v roku 1985 tiež upravuje kvalifikačné predpoklady, výber a vzdelávanie sudcov.**⁴
- **IV. Odporúčanie CM/Rec (2010) 12 Výboru ministrov členským štátom Rady Európy o sudcoch: nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť**⁵
- **Magna charta sudcov prijatá Poradnou radou európskych sudcov v Štrasburgu 17. novembra 2010**⁶
- **V. Správa Európskej siete súdnych rád – Sudcovská etika**⁷
- **VI. Medzinárodná organizácia pre sudcovské vzdelávanie (International Organization for Judicial training)**⁸

-
- či sa posudzujú všetci kandidáti podľa rovnakých kritérií, ktoré sú vopred a explicitne stanovené,
 - či sa uplatňujú konkrétne objektívne a subjektívne kritériá v súdnom výbere a procese menovania či je možné použiť dodatočné kritérium, okrem tých osobitne zverejnených,
 - aká je kvalita alebo miera odôvodnenia rozhodnutia vybrať kandidáta pre ustanovenie do súdnej funkcie spomedzi viacerých uchádzačov,
 - či existujú jasné a objektívne dôvody uvedené za účelom zdôvodniť, že vybraní kandidáti mali viac zásluh a boli schopnejší ako ostatní uchádzači.

³ Podľa bodu 1.5 Charty sudcovia musia pri výkone svojich povinností prejavovať svoju disponibilitu, rešpekt voči ostatným a dbať o zabezpečenie vysokej miery odbornej spôsobilosti, ktorú si vyžaduje rozhodovanie v každom jednotlivom prípade ako záruky uplatnenia práv jednotlivca a musia zachovať dôvernosť informácií, o ktorých sa dozvedeli v priebehu súdneho konania

- ⁴ Podľa bodu 10 rezolúcie osoby vybrané pre funkciu v súdnictve budú bezúhonní a spôsobilí jednotlivci s požadovaným výcvikom alebo kvalifikáciou v oblasti práva. Každá metóda výberu sudcov bude chrániť pred vymenovaním sudcov z nesprávnych pohnútok.

- ⁵ v kapitole VI– Postavenie sudcu sa venuje aj výberu sudcov.

- ⁶ v bode 5 základných princípov stanovuje, že rozhodnutia týkajúce sa výberu, menovania a kariérneho postupu musia byť založené na objektívnych kritériách a prijaté orgánmi, ktoré sú zodpovedné za garantovanie nezávislosti.

- ⁷ Podľa Správy Európskej siete súdnych rád je potrebné vlastnosti sudcu definovať v závislosti od toho, čo spoločnosť očakáva.

Týmito vlastnosťami sú: • lojalnosť, • odvaha, • múdrosť (praktická múdrosť/zdravý úsudok/zmysel pre realitu), • ľudskosť, • vážnosť, • komunikačné schopnosti (schopnosť prijímať informácie a komunikovať ich iným), • schopnosť načúvať a • rozvážnosť.

• či sa uplatňujú konkrétne objektívne a subjektívne kritériá v súdnom výbere a procese menovaní a či je možné použiť dodatočné kritérium, okrem tých osobitne zverejnených, • aká je kvalita alebo miera odôvodnenia rozhodnutia vybrať kandidáta pre ustanovenie do súdnej funkcie spomedzi viacerých uchádzačov, • či existujú jasné a objektívne dôvody uvedené za účelom zdôvodniť, že vybraní kandidáti mali viac zásluh a boli schopnejší ako ostatní uchádzači

8 Čo sa týka nominácii na sudcov najvyšších súdov, u kandidátov sa očakávajú pozoruhodné znalosti práva a najvyššia miera preukázateľných zručností a daností uvedených pod bodom (a). Kandidáti na sudcov by mali preukázať nasledujúce: A. Základné zručnosti a vlastnosti

Právne

- Vysoká úroveň znalosti princípov právneho systému
- Dobrá znalosť a chápanie práva, vrátane práva súvisiaceho s vymedzením právomocí
- Dobrá znalosť a chápanie zákonov a pravidiel súvisiacich s dokazovaním a procesom.
- Profesionálne výsledky v tých oblastiach práva, v ktorých pôsobili v predchádzajúcom období profesionálnej praxe.
- Rozsiahla skúsenosť v rámci súdneho pojednávania a skúsenosť s pôsobením v súdnej sieni
- Predchádzajúca sudcovská skúsenosť je vítaná, hoci nie nevyhnutná.

Všeobecné

- Bezúhonnosť a úprimnosť
 - Mal by mať povest' úprimného človeka pri vystupovaní a v profesionálnom kontakte s kolegami, klientmi a na súdoch.
 - Mal by mať nezávislú myseľ a morálnu odvahu byť pripravený vydávať rozhodnutia a stáť za svojimi aj nepopulárnymi rozhodnutiami v prípade potreby.
 - Mal by mať rešpekt a dôveru ostatných
- Spravodlivosť a nezávislosť ako aj budiť dojem nezávislosti.
 - Mal by byť nezaujatý a objektívny a mať schopnosť odhaliť a eliminovať osobné predsudky
 - Mal by byť schopný nezaujato pojednávať vo všetkých prípadoch a mal by usilovať o to, aby všetky strany mali možnosť v najvyššej možnej miere jasne prezentovať svoje argumenty a na to, aby ich spor bol prejednaný komplexne a nezaujato
 - Intelektuálne a analytické zručnosti
 - Logické uvažovanie
 - Schopnosť sa koncentrovať, absorbovať a asimilovať argumenty/ to absorb and assimilate arguments.
 - Schopnosť pochopiť právne a skutkovo komplexnú problematiku, vyhodnotiť fakty a aplikovať právne princípy na fakty relevantné pre daný prípad.
 - Schopnosť usporiadať fakty a sumarizovať predpisy pri vynášaní rozsudku
 - Potrebnú flexibilitu, aby vedel rozhodnúť v prípadoch súvisiacich s inými oblasťami práva a právnej praxe, často v krátkom čase.
- Správny úsudok/sound judgement
 - Schopnosť aplikovať voľné uváženie efektívne, spravodlivo a so zmyslom pre rovnováhu.
 - Schopnosť rozhodovať v súlade s vedomosťami a skúsenosťami tak, aby rozhodnutia boli v súlade s právom a odrážali okolnosti prípadu.
 - Schopnosť zväziť a usporiadať fakty a protichodné argumenty a logicky odôvodniť správne a vyvážené rozhodnutie.
- Zdravá úvaha/ Commonsense
- Rešpekt voči právu a uvedomenie, že spravodlivosť musí byť nielen vykonávaná, ale musí sa javiť, že je vykonávaná
- Rozhodnosť
 - Schopnosť dospieť k jasným záverom (často v rýchlosti), myslieť, rozhodovať a konať nezávisle od ostatných a spoliehať sa na vlastný úsudok
- Komunikačné zručnosti vrátane dobrého zvládania jazyka
 - schopnosť komunikovať efektívne a tak, aby to vzbudzovalo rešpekt u všetkých strán (právnych zástupcov, strán, obžalovaného, svedkov, členov poroty, detí, zamestnancov súdu) a to ako písomne tak ústne
- Pochopenie ľudí a spoločnosti
 - Mať úctu a pochopenie ľudí (vrátane detí) rôzneho pôvodu.
 - Byť citlivý na vplyvy rôznych etnických a kultúrnych pôvodov, na postoje a správanie ľudí, s ktorými počas svojho profesionálneho pôsobenia príde do styku.
 - Byť citlivý, ľudský a prejavovať pochopenie a súcit, voči potrebám a záujmom ľudí, s ktorými prídu do styku na súde.
- Uvedomovať si potrebu vyhnúť sa diskriminácii z titulu pohlavia, rasy, farby pleti ako aj iných foriem diskriminácie
- Závazok, uvedomenosť a usilovnosť/ Commitment, conscientiousness and diligence

8. **Absenciu kritérií** sme nielen my, ako predkladatelia návrhu, ale aj ďalší členovia súdnej rady pri prerokovávaní návrhov na kariérny postup, resp. dočasné pridelenie sudcov na vyšší stupeň, **považovali za problém**, ktorý sa mimo iného prejavil tým, že členovia súdnej rady pri hlasovaní rozhodovali na základe subjektívneho hodnotenia, v jednom prípade dokonca nerešpektujúc názor väčšiny správneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Existencia kritérií je nepochybne dôležitá nielen pre samotných sudcov, ktorí majú záujem o kariérny postup, resp. dočasné pridelenie a pre navrhovateľa takéhoto kariérneho postupu, ale aj pre samotné orgány, ktoré sa k návrhu vyjadrujú (či už sú to sudcovské rady, kolégiá, či grémiá súdov). Práve uvedené platí obzvlášť pre súdnu radu, ktorá splnenie kritérií musí u každého takéhoto kandidáta pri rozhodovaní o kariérnom postupe, resp. jeho dočasnom pridelení na vyšší stupeň posudzovať a vyhodnotiť pri hlasovaní o ňom.

9. Máme za to, že profil sudcu, ktorý kandiduje na vyšší stupeň, resp. jeho dočasné pridelenie sa dá vytvoriť podľa spomenutých odporúčaní medzinárodných štandardov upravujúcich prístup k funkcii sudcu a kariérneho postupu sudcu a konfrontovať jeho obsah s kandidátom by mali všetky dotknuté orgány, ktoré sa k návrhu vyjadrujú. Pri vyhodnocovaní toho, či kritériám, ktoré pracovná komisia pripraví a súdna rada následne schváli, sudca, ktorý sa uchádza o takýto post zodpovedá, bude mať nepochybne významné slovo predseda súdu, ktorý takého sudcu „odobrí“ samotným návrhom na dočasné pridelenie, resp. návrhom na preloženie. Rozhodujúce slovo však bude mať naďalej súdna rada, ktorá o kariérnom postupe sudcu, resp. jeho dočasnom pridelení bude vďaka existencii kritérií rozhodovať transparentne s maximálnou elimináciou podozrenia z kabinetného rozhodovania.

- Závazok voči verejnej službe a správne a efektívne vykonávanie spravodlivosti, ktoré uvedomelo sleduje, energicky a usilovne a so zmyslom pre zodpovednosť/ A commitment to public service and to the proper and efficient administration of justice, which they will pursue conscientiously, with energy and diligence, and a due sense of responsibility

Schopnosť doručiť prácu v písomnej forme v krátkom čase a efektívne

Autorita a schopnosti súvisiace s manažmentom prípadov

- Schopnosť vybudovať si rešpekt u účastníkov konania a udržať si disciplínu na pojednávaní aj v iných priestoroch súdu bez toho, aby sa javil namyslený, arogantný alebo panovačný

- Schopnosť zistiť kedy je potrebné zasiahnuť voči neúčtivému alebo rušivému správaniu v súdnej sieni

- Schopnosť manažovať prípady aktívne a usilovať o ich rýchle vybavenie a schopnosť usmerňovať ľudí efektívne tak, aby sa predišlo zbytočným opakovaniam a irelevantným krokom a zároveň zabezpečiť, aby účastníci pojednávania (či už zastúpení alebo nie, a vrátane detí) mohli v čo najširšej možnej miere prezentovať svoje argumenty

Dochvilnosť a dobrý časový manažment

Zachovať si spoločenský prehľad /Keeping abreast of the times

10. Sme presvedčení, že kritériá vrátane výberu sudcov z mimojustičného prostredia (pridelenie priamo na krajské sudy, resp. NS SR) sa dajú pripraviť a prijať veľmi pružne. Pre začiatok považujeme za dôležité, aby takáto iniciatíva mala podporu súdnej rady ako najvyššieho orgánu súdnej moci a jej legitimacy, ktorá v záujme zvyšovania dôveryhodnosti justície (nami a veríme, že nielen nami považovanej za základný kameň skutočnej sudcovskej nezávislosti) vytvorí pracovnú komisiu s úlohou takýto trvalý inštitucionálny a regulačný rámec na výber sudcov vyššieho stupňa, resp. dočasného pridelenia sudcov na vyšší stupeň pripraviť.

11. Kritériá by mali mať univerzálnu platnosť, širokú akceptovateľnosť a legitimitu. Malo by ísť o nástroj iniciovaný, hľadaný a nachádzaný súdnou mocou, reprezentovanou jej najvyšším orgánom – súdnou radou. Je to dôležité nielen ako signál pre verejnosť, že súdnej moci záleží na tom, aby sa zvýšila dôveryhodnosť justície prostredníctvom zvýšenia legitimacy procesu a skvalitnenia obsahu kariérneho postupu sudcov, resp. dočasného pridelovania sudcov na sudy vyššieho stupňa; ale najmä ako signál, že súdnej moci záleží na tom, aby tak prispela k nachádzaniu čo najkvalitnejších kandidátov, pomocou ktorých sa rady sudcov vyšších súdov budú dopĺňať o najdôveryhodnejšie osobnosti ponúkajúce dostatočné záruky odbornosti, nezávislosti a nestrannosti.

12. V neposlednom rade je to aj dôležitý **signál do vnútra justície**, ktorý má ubezpečiť sudcov, že v tomto procese uspejú len tí najlepší, ktorí budú zodpovedať kritériám, na ktorých sa súdna rada zhodne a s ktorými sa sudcovia budú stotožňovať aj preto, že vzídu z iniciatívy moci súdnej. Nie je totiž vhodné, aby ich obsah bol vytvorený inou mocou.

V Bratislave dňa 11. apríla 2019

Elena Berthotyová

Dušan Čimo